

Nasiffik Allaatigisamut Missingiut

MAY 2023

Guðmundur Alfreðsson

NUNASIAATAAJUNNAARSAANERMI ALLORJARNEQ: FREE ASSOCIATION (PITUTTUGAANNGITSUMIK NAALAGAAFFEQATIGIINNEQ)

Isumasioqatigiinnermi oqallisissiaq, Ilisimatusarfik aamma DIIS, Nuuk, maajip 24-iat 2023

Nasiffik Allaatigisamut Missingiut, No 1 (Maaji 2023)

Allattoq: Guðmundur Alfreðsson. Inatsisinik ilisimatusarfimmi Harvard Law Schoolimi 1982-imi doktorinngorniutini “Greenland and the Right to External Self-Determination” (Kalaallit Nunaat aamma Namminneq Oqartussaaffeqarnerup Innessimaffianik Avammut Ersersitsisinnaatitaaneq) illersorpa. Maanna Akureyrimi Stefansson Arctic Institutemi aqutseqataasuullunilu The Yearbook of Polar Lawimi aqqissuisuunerit ilagaat.

Suleqatigisat: Nunanut Allanut tunngasunik Danmarkimi Ilisimatusarfik (DIIS) aamma Nasiffik - Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ilisimatusarfik

Piginnittussaataasoq: © Allattoq, maaji 2023

ISBN: 978-87-90197-21-6

EAN: 9788790197216

Akisussaaffimmik atorunnaarsitsineq: Saqqummiussami uani isummat oqaatigineqartut allattup isumarivai. Taakkua Ilisimatusarfiup DIIS-illuunniit isumaannik ersertitsisutut paasineqassanngillat.

Allaaserisap oqaasertai tamakkerlugit tamakkernagilluunniit allattua taaqqaarnagu atorneqaqqusaanngillat: Alfreðsson, G (2023), A Step in the Decolonisation Process: Free Association.

Adresse:

Nasiffik - Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ilisimatusarfik <https://www.uni.gl/ilisimatuutut-misissuinerit/nasiffik-nunanut-allanut-sillimaniarnermullu-ilisimatusarfik/>

Ilisimatusarfik

Manutooq 1 Postboks

1061

3905 Nuussuaq

Kalaallit Nunaat www.uni.gl

NUNASIAATAAJUNNAARSAANERMI ALLORIANEQ: FREE ASSOCIATION (PITUTTUGAANNGITSUMIK NAALAGAATTEQATIGIINNEQ)

Isumasioqatigiinnermi oqallisissiaq, Nasiffik/Ilisimatusarfik aamma DIIS, Nuuk, maajip 24-iat
2023

Inuiaat inatsisaannut atatillugu najoqqutarisat pingaarnertit

Naalagaaffiit Peqatigiit ataatsimeersuarneranni akuersinermik nalunaarutaanni 1541-mi 1960-imeersumi (XV) tungaviusumik malitassiai VI aamma VII, Nunasianik nunasiamilu innuttaasunik namminersortitsilernermit akuersissummut nalunaarut 1960-imeersoq, pissutsinik nalunaarsuiffiit siullit, tamarmik Naalagaaffiit Peqatigiinni Isumaqatigiisummi immikkoortoq 73-mik naalagaaffiillu periusaannik najoqqutaqartut.

Imarisai pingaarnertit

Naalagaaffiit periusaanni ersersinneqartutut inuiaat inatsisaanni oqaatsip free associationip (pituttugaanngitsumik naalagaatfeqatigiinnerup) isumaa siammasillunilu eqaatsuuvoq. Marshallip Qeqertai, Mikronesia aamma Palau pituttugaanngitsumik USA-mik naalagaatfeqateqarlutik nunatut namminersortutut Naalagaaffiit Peqatigiinni ilaasortaapput, USA illersornissamut nunallu taakkua siumut naatsorsuusuaannut tapersiisarpoq. Cookip Qeqertai Niuelu pituttugaanngitsumik New Zealandimik naalagaatfeqateqartut maannamut naalagaaffittut namminersortuunngillat, namminneq oqartussaafteqarnertilli inissisimaffiannik avammut ersersitsisinnaatitaapput.

Kalaallit Nunaata killiffia

Inuit piffissamilu sivisuumi Kalaallit Nunaanni najugallit tassaapput inuiaat inatsisaat (eqqunngitsuilluinnartumik unneqqaserluttumillu inuiaqatigiinnut akulerutsitsiniarnerup kingorna nunasiaataajunnaarsaanikkut) aamma danskit inatsisaat (2009-mi namminersornerup eqqunneqarneranut inatsit) naapertorlugit namminneq oqartussaafteqarnertik killiffianik avammut nammineerlutik ersersitsisinnaanerminnut pisinnaatitaaffillit. Nunasiaataajunnaarsaannerup tungaaniit inuiaat namminneq oqartussaafteqarnertik inissisimaffianik avammut ersersitsisinnaanerat namminersulivitsitsisinnaavoq, pituttugaanngitsumik naalagaatfeqatigiilersitsisinnaavoq imaluunniit inuiaqatigiinnut akulerutsitsisinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni piareersarnerit

Inatsisartut inuiaat (inuiaqatigiit) nassuiaasertussaavaat, taakkualu inuiaat tassaapput tunngaviusumik inatsisissamut atatillugu Inatsisartunut qinersinermi aamma inuit taasitinneqarnerinut qinersisinnaassuseqartut; uani isumaqatigiinniarnarnerit ajornartorsiutaanngillat Inatsisartut piginnaatitaareermata. Tamassumunnga atatillugu danskit periusaat pilerinartuusinnaavoq, tassa nunasiniartut ukiuni amerlasuuni Kalaallit Nunaanni najugaqaqqaarsimasariaqassapput, oqaatsit atorineqartut, oqaluttuarisaaneq piorsarsimassuserlu Inatsisartut aalajangigaannik qaffasissusilimmik ilisimasariaqarpaat. Partiit akornamminni isumaqatigiinniarnissaat sioqqullugu Kalaallit Nunaata oqartussaassuseqarnerata inissisimaffia avammut qanoq ersersinneqarnissaanut, nunat tamalaat akornanni kattuffinnut ilaasortaananeranut, suliffeqarfiit ataatsimoorussat immikkoortulluunniit, pissaanerup qanoq avinneqarnissaa, ataatsimut aningaasartuutit tapiiffigineqarnissamullu periarfissat, pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinnerup sivissusissaa il.il. tunngasutigut suut piumaneqarnerunersut isumaqatigiissutigineqqaassapput.

Naalagaaffimmik peqatigisassamik toqqaanissamut kiffaanngissuseqarneq

Nalunaarummi 1541-mi tunngaviusumik malitassaq VI naapertorlugu pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqarnissaq naalagaaffik namminersortoq peqatigalugu aalajangiiffigineqassaaq - tassa nuna naalagaaffimmut atasoq nunasiaataasoq nunasiaataasimasorluunniit qullersatut ingerlatsisunik imaluunniit naalagaaffimmik suleqataarusuttumik pisussaaffissaminik ilisimaarinnittumik arlaannaanilluunniit (assersuutigalugu USA) peqateqarluni pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqalersinnaavoq.

Isumaqatigiinniarnarnerit

Illuatungeriit naligiit akornanni pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiittoqartariaqarpoq, taakkua akornanni nunatut inissisimaffik, suliffeqarfiit, atuuffiit aningaasartuutissallu aalajangiiffigineqassapput. Inernissaa tassaasinnaavoq naalagaaffimmik namminersortumik pilersitsineq, naak aalajangersimasumik imminnut atassuteqartussaagaluartut aamma atuuffimminnik ilaannik kattussisussaagaluartut, imaluunniit annertusisamik oqartussaaffeqalertussaagaluartut allamilluunniit. Inuiaat pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqalernissaminnut tassanngaanniillu aninissaminnut kiffaanngissuseqarput; taamaasilluni pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinnermut isumaqatigiissutip sivissusissaa isumaqatigiissutigineqarsinnaavoq; taamaanngippat qaqugukkulluunniit atorunnaarsinneqarsinnaalluni.

Aningaasaliissuteqarnermut isumaqatigiissutit

Suliffeqarfiit atuuffiillu kattussanut aningaasartuutit saniatigut, naalagaaffimmit tapiissutitut tunngatillugu, nunasiaateqalernermik aallarniisut aningaasatigut tapersersuinissaat pillugu isumaqatigiinniartoqarnissaa pingaaruteqarpoq. Tapiissutitut taaguut apeqqutaanngilaq, annertussusaalli sivilissusaallu pingaaruteqarput. (Iluitsumik tamakkernagilluunniit) aningaasatigut missingersuummut tapiissutit, taartisiat, toqqaannaq toqqaannanngitsumillu iluanaarutit utertinneqarneri imaluunniit ineriartortitsinermi suleqatigiinnermut tapinik taaneqarsinnaapput (tassani Danidap akiligassat akilertassavai; danskit partiiasa ilaanni siulittaasup Kalaallit Nunaat Afrika sikumiittut assersuutigeqqammerpaami aamma – aali ukiuni 70-ini inuiaqatigiinnut akulerutsitsinerartut).

Namminersorneq akornutaanngitsoq

Namminersornermut inatsimmi 2009-meersumi immikkoortoq 21 naapertorlugu namminneq oqartussaaffeqarnerup avammut qanoq ilisaritinneqarnissaa periarfissat ilagaat; pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinneq eqqaaneqanngilaq, naak Ataatsimoortumik Isumalioqatigiissitat, immaqqa torsuusani, eqqartorsimagaluaaraat. Taamaakkaluartoq nutaamik aaqqiissuteqarnissaq piumasaminnik isumaqatigiinniutigissappassuk Inatsisartuniillu akuerineqarlunilu inuit taasitinneqarnerisigut inatsit pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiilernissamut akornutaaniarpasissanngilaq. Aammattaaq Kalaallit Nunaat tunngaviusumik inatsisissaa atuutilersinneqarsinnaalissagaluarpoq, taamaalillutik peqqussutit atuutsikkunnaarallartinneqarnissaaq ilimagineqarsinnaavoq, pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinnissamut isumaqatigiissummi isumaqatigiissutigineqartunut ilaatigut tamanna aamma naapertuuteriasaanngissinnaavoq.

Pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinneq alloriaatissatut periarfissaavoq

Pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinnissamik neqeroorneq ilisarititsinerlu naammangilaq, aamma periarfissat tamarmik toqqagassaritineqartut akornanni, namminersulivinnissaq ilanngullugu, inuit toqqaateqqaartinnagit nunasiaataajunnaarsaaneq naammassineqarunnangilaq. Qanorluunniit pisoqassagaluarpat inuiaat PITUTTUGAANNGITSUMIK naalagaaffeqatigiinnermut isumaqatigiissummut isernissaminnut aninissaminnullu kiffaanngissuseqarput.

Tassa?

Puerto Rico USA-mut atassuteqarluni naalagaaffittut namminersortuunnginnera pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqarneranik isumaqartoq oqaatigineqartarpoq, tamanna pisortatigut oqaaseqaatini siunissamilu nunap inissisimaffissaanut inuit taasitinneqarnerini ersersinneqaqattaarsimavoq.

Assingusumik, namminersornermut inatsimmi 2009-meersumi immikkoortoq 21 naapertorlugu Kalaallit Nunaat Danmarkimik pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqarnera tungavilersuutigineqarsinnaavoq, naak taaguut atorineqanngikkaluarluni aamma killilimmik nunatut inissisimaffeqaraluarlunilu pissaaneqaraluartoq – immaqqa nunap inissisimaffiata avammut qanoq ersersinneqarnerni nutaamik taaguuteqalersitsineq aamma/imaluunniit imminut oqartussaaffeqarnini annertusineqarnissaa amigaataaginnarpoq?

Nunap inoqqaavi

Kalaallit Nunaat namminersulivilluni nunat tamalaat peqatigiiffianni ilaasortanngorlunilu taaseqataasarnissaminut pisinnaatitaaffeqalissagaluarpat tamanna nunarsuaq tamakkerlugu Inunnut nunallu inoqqaavinut allanut iluaqutaangaatsiarsinnaavoq, siornatigut periarfissarisimanngisaminnik oqallittarfinni tusarnaarneqartalerlutillu taasisinnaanngussagaluarput. Arfanniarsinnaanermut uumasunillu allanik piniarsinnaanermut atatillugu Kalaallit Nunaata namminersortup imaluunniit pituttugaanngitsumik naalagaaffeqateqartup iluani nunap inoqqaavi ileqqutoqqatik, siornatiguulli, ingerlassinnaallugillu nunap inoqqaavinut atuutinnissaat immikkut akuerineqarsinnaapput.

Assersuut Nunanut Avannarlernut tungasoq

Islandip Danmarkillu ataatsimik qullersaqarlutik ataqatigiinnerat 1918-imi atorunnaarsinneqartup ullumikkut pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinnermik taasartakkatsinnut assinguvoq. Piumasaminnik isumaqatigiinniussutigereerlunukku isumaqatigiissutaat Islandimi inuit taasitinneqarneritigut akuerineqarlunilu nunat taakkua marluk inatsisartuinit inatsisitut akuerineqarpoq. Tamanna naalagaaffittut nammineerluni tamakkiisumik oqartussaassuseqalernermik inerineqarpoq, tassa Kunngeqarfik Islandi, Danmarkimi kunngi naalagaaffimmi qullersaatillugu aallaqqaammullu nunanut allanut tungasut sinerissamilu alapernaarsuineramik suliat Danmarkip akisussaaffigalugit. Isumaqatigiissutip atuutilersinneqarneraniit ukiut 25-t kingorna atorunnaarsinneqarsinnaasimavoq. Islandi kunngiitsuuffittut 1944-mi siullermik nalunaarutigineqarpoq, tassani USA-mi præsidentimit nunanullu allanut ministerimit nalunaarutigineqarluni.

ISBN: 978-87-90197-21-6
EAN: 9788790197216